

(KVĚTEN 2019)

BYDLENÍ VE ZLATÉM DOLE

KAREL RŮŽIČKA ▶STR.3

Bytová problematika se opět stala v našich končinách významnou politickou otázkou. Problém je vyhocen zejména v Praze a Brně, v těchto městech dosahuje enormních výšin.◀

MILÍ PŘÍZNIVCI ALTERNATIVY ZDOLA,

V květnovém vydání Zpravodaje AZ se zabýváme tématy, které se postupem času stávají naléhavější – v úvodníku Karel Růžička referuje o tématu bydlení. Dále zde najdete text Zbyňka Fialy na téma pátečních demonstrací středoškoláků o řešení problémů s klimatem. Snad i ti nejzatvrzelejší popírači špatné ekologické situace, například géniové formátu Václava Klause, si možná povšimli, že počasí v letech 2018 a 2019 se chová opravdu poněkud „divně“. Není zcela normální, aby byla třeba dvacet dnů nepřetržitě obloha bez mráčku

a vůbec nezapršelo. Zatím se tomu můžeme usmívat, ovšem je pravděpodobné, že humor nás přejde poměrně brzy – potíže s nedostatkem vody či vzrůst cen potravin vidíme již teď.

zpravodaj-az@seznam.cz

Kromě toho ve Zpravodaji najdete informaci o demonstracích či akcích, třeba na podporu zakladatele webu Wikileaks Juliana Assange. Přejeme inspirativní čtení našeho Zpravodaje.◀
Vaše Alternativa Zdola

PÁTKY PRO BUDOUČNOST

ZBYNĚK FIALA

►STR.7

Mnozí z účastníků středoškolských pátečních protestů zatím nevědí moc přesně, o co jde. Avšak prozíravější část politické scény už pochopila, co se rodí v nastupující generaci.◀

ŠANCE SOLIDÁRNÍ EKONOMIKY

KAREL RŮŽIČKA

►STR.12

Historii družstevnictví v 19. století bylo věnováno vystoupení Lidmily Němcové na Demokratickém klubu na pražském CEVRO institutu 16. dubna. Přednášející sdělila, že velké možnosti se před solidární ekonomikou otevírají v sociálních a zdravotních službách.◀

PODPORA PRO J. ASSANGE

►STR.11

Nesouhlas s vydáním Juliana Assange vyjádřilo shromáždění lidí pod patronací Socialistické Solidarity, které se sešlo v pondělí 15. dubna před velvyslanectvím Velké Británie na pražské Malé Straně.◀

OBSAH

- 3 Úvodník – bydlení
- 6 Doporučujeme
- 7 Pátky pro budoucnost
- 10 Kalendárium
- 11 Demonstrace a další akce
- 12 Šance solidární ekonomiky
- 13 Osobnosti v kultuře III.
- 17 Tiráž, kontakty

BYDLENÍ VE ZLATÉM DOLE

Bytová problematika se po půl století opět stala v našich končinách významnou politickou otázkou. Tentokrát to sice není problém zasahující stejně celou republiku, je vyhocen zejména v Praze a Brně, na druhé straně však v těchto městech dosahuje enormních výšin.

Text: KAREL RŮŽIČKA

Když zhruba před 55 lety vedoucí orgány ČSSR zjistily, že státní zdroje na žádoucí tempo výstavby nových bytů – ač panelákově stavebně usnadněných – nepostačují, otevřely prostor pro soukromé zdroje lidí. Vytvořily podmínky pro masové družstevnictví v bytové výstavbě, když zájemcům nabídly výhodné úvěrové podmínky, a ti přidali své peníze a rovněž pracovní sílu při brigádnické výstavbě či výpomoci dodavatelským stavebním firmám. Po r. 1969 se výstavba bytů stala skutečnou prioritou státu a ročních 100 000 nových bytů v ČSSR alespoň zčásti legitimizovalo Husákův normalizační režim. Podpořena byla tehdy vysokými úvěry na výstavbu a pořízení vyba-

vení se srážkami za narozené děti, i individuální výstavba. Ustupovaly doby, kdy lidé čekali na byt i přes deset let, kdy v jednom bytě žily dvě nebo i tři generace. Pro některé profese se pořízení bytu stalo záležitostí týdnů či měsíců, velkoměsta ale vesměs nadále vykazovala několikaleté lhůty, na ubytovnách ale byla místa hned. Mínusem se stala pokulhávající kvalita stavebních prací a nevelká rozloha bytů (průměrně lehce přes 40 m² obytné plochy), zaostávající výstavba občanské vybavenosti na sídlištích (prodejny, školky, školy) a poddimenzovaná hromadná doprava. Ve druhé polovině 80. let se ale Panelstory už stávala vzpomínkou a nabízeny byly i pětipokojové byty, obchody a kulturní zařízení zaplňovaly prázdná místa, metro se natahovalo, autobusů přibývalo.

Listopad přinesl restituce a privatizaci, ovšem také razantní pokles výstavby, zamrznutí nájmu ve staré výstavbě na jedné straně a na druhé straně rozkvět developerské činnosti a manýrů, vzývání trhu a jiné hlouposti, a korupcí a ideologickou zaslepeností podložené nemravnosti, kde rozkvět podnikatelského baroka jen jako třešnička na dortu doložil chabou duševní úroveň v oblasti naplňování základní životní potřeby. Lidem nejprve bylo řečeno, že jsou kvůli svým „králikárnám“ vlastně králíci, aby dnes ti samí zjistili, že díky těmto bytům jsou spíše králové.

NA BYDLENÍ PADNE POLOVINA PŘÍJMU

Situace po 30 letech volného trhu nespoutané blbosti a gaunerství v bytové politice má následující kontury. Rozdíl v cenách bytů v rámci republiky dosahuje řádové úrovně, kdy za sumu, za níž pořídíte běžný byt v Praze,

► Z filmu Panelstory (Režie V. Chytilová, 1979)

by se dalo v některých severočeských lokalitách pořídit bytů i více než deset. Symbolem vztahu veřejné správy (včetně vlády) k bydlení v podhradí, jsou byty OKD, ale případů roztodivné ne/privatizace obecních bytů a jejich pravidel je více a mají odér nejen ideologické zaslepenosti, ale i korupce. Naprosté zmatení vládní bytové politiky lze doložit na kauze de/regulace nájemného, které dospělo až k Evropskému soudu nikoli kvůli tomu, že by regulace nebyla možná, ale že s její úpravou vlády předlouze otálely. Výsledkem toho všeho je cenová divočina v centrech urbanizované krajiny.

Loni se stavební náklady na nový byt mimo Prahu pohybovaly okolo 35 000 Kč/m², v Praze ale průměrná cena nového bytu dosahovala 90 000 Kč/m². Byt ze stejných cihel, nikoli ze zlatých, jen byly seskládány a omítnuty o 20 km dál... Letos už čtvereční metr nového bytu v metropoli vyjde v průměru na 100 000 Kč. Za rok si z průměrného platu Pražáka můžete pořídit, pokud vám životní energii dodá jen slunce, seno a sníh, celé tři metry čtvereční! Za byty 3+1 se platí nájem přes 20 000 Kč. Dáte-li se cestou vlastního takového bytu na hypotéku, počítejte s celkovými výdaji na splátky úvěru, pojištění splátek, energie, vodu atd. okolo 25 000 Kč – na 30 let. S „drobnou“ podmínkou – že máte na startu desetinu vlastních zdrojů. Pokud nikoli, musíte si je našetřit, takže budete-li ve 20-tisícovém nájmu šetřit 5000 Kč měsíčně, dočkáte se startu po takřka osmi letech. Tudiž v lepším případě 10 nebo 12 let, v horším cca pět let před důchodem si konečně odlehčíte – za podmínky, že hned od školy máte během celé doby tak jisté a honorované zaměstnání, že jeden celý průměrný čistý příjem můžete na byt obětovat, protože vás a děti uživí, ošatí a kulturně a volnočasově uspokojí druhý partner. Průměrný a nadprůměrný příjem však má jen třetina lidí v ČR, takže i kdyby

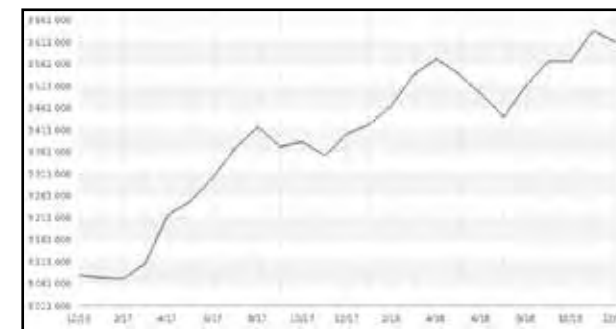
byly partnerské dvojice příjmově ideálně rozloženy (jeden nad, jeden pod průměrem), pak minimálně třetina lidí je postavena mimo tuto šanci. Před r. 1989 náklady na bydlení činily asi desetinu až pětinu výdajů domácnosti, dnes to je v Praze a Brně i přes polovinu.

SEDM TISÍC PRÁZDNÝCH BYTŮ

Problém hrotí další faktory. Nákup bytů se stal pro majetkově silné investiční spekulaci, kdy sází na růst cen bytů; vždyť ty se za posledních 10 až 15 let zdvojnásobily, což spořením nedosáhnete. Dalším je rozvoj služby Airbnb, kdy za tři až čtyři měsíce na nájmech získáte tolik, co u trvalého nájemníka za rok. Kvůli tomu se nemalá část bytového fondu dosud užívaného pro Pražany mění na turistické ubytování. Pak jsou zde spekulace často zahraničních developerů s nákupem starších nemovitostí a jejich cíleným chátráním, aby se daly po čase zbourat a nahradit výnosnější novostavbou. To, že to poškodí pražskou památkovou zónu, ziskuchtivce nevzrušuje. Vždyť vysávání historického kreditu Prahy je smyslem parazitního podnikání ve jménu zisku bezohledně devastujícího ráz města a jeho památky. V neposlední řadě jde o skupování zastavěných i zelených částí města k developerské výstavbě a s tím spojené následovné pozměňování územního plánu, resp. nastavení návrhu Metropolitního plánu Prahy developerským zájmům. Výsledkem je, že již před lety se počet volných bytů v Praze odhadoval na 40 tisíc, resp. letošní odhad prázdných domů hovoří o 7000.

NADĚJE V DRUŽSTEVNÍCH BYTECH

Problém tudiž není v počtu bytů, nýbrž v tom, kdo je vlastní, a s jakým cílem. Vlastní byt je oázou proti vydírání, ale nemáte-li ho z minulosti, cesta k němu je na půl dospělého života cestou zaměstnanecky zpacifikované dojně krávy

► Vývoj cen nemovitostí v Brně v letech 2016-2018

developerů a bank uvázané víceméně na jednom místě. Bydlení v obecním bytě, kde obec reguluje výši nájmu, se zdá být výhodné, finančně i možností stěhování za prací, ale záleží na politické sestavě na radnici. Spoléhat na sílu jednoho promile až setiny promile svého hlasu ve voličském elektorátu, že zabráníte radniční klice v uvolnění regulace, v privatizaci či jiným zhůvěřilostem, je nemístně optimistické. Různé skutky asociální politické reprezentace lze čtyři roky přežít a v příštím volebním období zčásti napravit, v případě střechy nad hlavou to však až tak neplatí. Bydlet v nájmu u soukromého majitele je loterie ještě větší než v obecním bytě a již zcela bez záruky, bez možnosti politického nebo mediálního tlaku jaký je možný vyvinout na radnici. Družstevní byt je slušnou nadějí, ovšem jeho pořízení (založení družstva a výstavba, protože šance na vstup do existujícího družstva s byty je malá) znamená nutnost narazit na dobrou partu lidí, kteří jsou v podobném maléru a jsou s to se dát dohromady. Tím ještě není ale vyhráno, protože je třeba něco vědět o stavbě domu a pokud možno přidat ruku k dílu, neboť jinak si dodavatel řekne o cenu (a zisk) jako v každém jiném případě a stavba lacinější nebude.

Bytový problém má ještě širší souvislosti. Pro obyvatele Prahy a Brna bydlicí za přemrštěné nájemné a platící horentní ceny bytů platí, že jejich disponibilní zdroje po zaplacení základní životní potřeby jsou podstatně nižší, než u obyvatel z jiných měst a obcí. O tisíce korun, za něž by si jinak pořídili třeba lepší bytové zařízení, zdravější stravu, další oblečení, knihy, sportovní náčiní, volnočasové aktivity atd. K čemu jim je vyšší pražský nebo brněnský plat, když jim pohltí byt a jim zbyde na ostatní méně, než kdyby bydleli a pracovali v nějakém jiném městě nebo na vsi.

Ekonomicky slabší populace, už tak kapitalistům vystavena k silnému kořistění jako méně kvalifikovaní

zaměstnanci a spotřebitelé laciné produkce, je v tomto předhozena k přímo vydírání a ve své bídě je kvůli své ekonomické bezbrannosti a bezvýchodnosti sdírána ještě více než jiní.

Nabobtnalé výdaje na bydlení ochuzují jiné zbožně-peněžní toky, obírají o zákazníky jiné firmy a přinášejí developerům neopodstatněné nadzisky. Biti jsou tak jak obyvatelé předražených bytů, tak nedeveloperští podnikatelé a jejich zaměstnanci. Ročně jde o miliardy korun, spíše o řád desítek miliard, které coby zlodějský monopolní zisk poškozují českou ekonomiku a společnost.

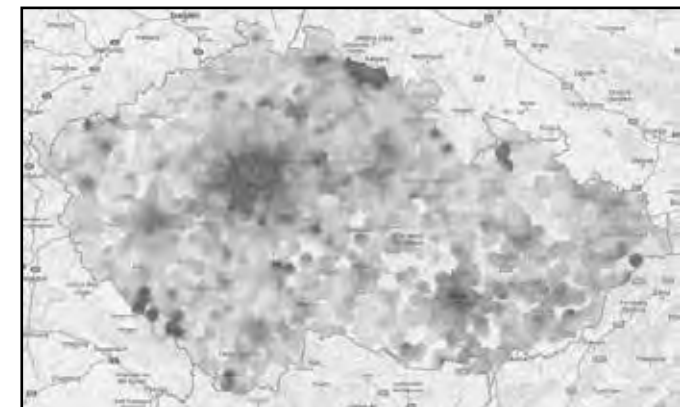
KLÍČ JE V ALTERNATIVĚ

Stávající pražská i vládní koalice si malér uvědomily, poohlížejí se po řešeních a činí první krůčky. Praha pokukuje po Vídni, kde již 100 let funguje systém početné masy obecních nájemních bytů a pravidel pro developery pevně usměrňující bytovou skladbu domů a omezující zisky. Stát vytvořil fond na půjčky na byty, který ovšem Pražanům a Brňanům dostává (pokud vůbec) sotva na garsonku. Vlastně tím ale pomůže ke snížení poptávky na bydlení v metropoli, ostatně ekonomika 4.0 by měla rozvinout práci z domova a z periferie, takže význam přitažlivosti Prahy poroste více jako spektra volnočasových možností než jako pracovního místa.

Klíč je v dostupné alternativě k bydlení závislému na soukromém kapitalistickém podnikání, v trhu osvobozeném od dogmatu o nepodnikání veřejné správy, což je obdobně pitomý princip jako bylo za totáče přistříhnutí soukromého podnikání, v trhu obohaceném o družstevní výstavbu.

Naplňování základní životní potřeby nesmí být zlatý důl pro nespoutané, vyděračské kořistění. Kdo to zvládne, vyhraje. (Než na to občané zapomenou a zopakují své staré chyby.)◀

Karel Růžička

► Cenová mapa České republiky (čím tmavší oblast, tím dražší nemovitosti.)

DRAHÉ BYDLENÍ V ČR

<https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/mapa-kolik-vydaju-vydaji-domacnosti-na-bydleni/r~286b49d65abb11e9b6a9ac1f6b220ee8/>

Česko patří spolu s Irskem mezi země Evropy, kde nejvíc vystřelily ceny bydlení. Obytné nemovitosti kupované domácnostmi (byty, domy – nové i starší) zdražily od roku 2010 zhruba o třetinu. Češi přesto jednoznačně preferují bydlení „ve svém“, které má 78,5 % z nich, oproti 21,5 % lidí bydlících v nájmu. A jak ukázala analýza projektu Evropa v datech, Češi zároveň musí kvůli bydlení sahat do peněženek hlouběji než obyvatelé většiny ostatních států Evropy.

DŮSTOJNÁ MZDA! KOLEM 30 TISÍC A2LARM

<https://a2larm.cz/2019/04/miliony-cechu-nemaji-penize-na-dustojny-zivot-varuje-expertni-skupina/>

Podle platformy pro minimální důstojnou mzdu bychom měli vydělávat aspoň kolem třiceti tisíc korun měsíčně.

HORKÁ LÉTA BUDOU BĚŽNÁ

<http://denikreferendum.cz/clanek/29445-horka-leta-jako-loni-budou-pri-otepleni-o-dva-stupne-normalem-dolozila-studie>

Výzkumníci z Curyšského technologického institutu potvrdily závěry dřívějších studií, které varovaly před nedůsledným plněním klimatických cílů. Výpočty EHT dokládají, jak při oteplování záleží na každé desetíně stupně.

► Vít Lesák

DOPORUČUJEME

PŘÍČINY FOTOVOLTAICKÉHO TUNELU

Kulturní
noviny

<https://www.kulturni-noviny.cz/nezavisle-vydavatelstve-a-medialni-druzstvo/archiv/online/2019/13-2019/nelikolik-poznamek-k-ceste-ceske-republiky-do-fotovoltaikeho-tunelu>

Podle dostupných informací se zdá, že hlavní příčinou gigantického zneužívání veřejných prostředků v oblasti produkce energie z obnovitelných zdrojů nebyl žádný konkrétní akt, nýbrž nicnedělání těch, kdo mohli či měli vědět, a hlavně mohli konat. Byli snad všichni uplaceni, uhranuti, nebo se o to prostě nestarali?

LIDÍ V BYTOVÉ NOUZI JE 83 TISÍC

<https://video.aktualne.cz/dvrtv/z-dvaceti-tisic-deti-mozna-budou-bezdomovci-uz-nemuzeme-zavi/r~b71c8ee65ae411e98aa4ac1f6b220ee8/>

Obce mají dlouhodobě povinnost postarat se o své občany, ale dlouhodobě to nedělají, situaci neřeší ani vláda, kritizuje Vít Lesák z Platformy pro sociální bydlení. Ta vůbec poprvé spočítala, kolik lidí žije v Česku v závažné bytové nouzi. A došla k číslu 83 tisíc.

KAŽDÝ DRUHÝ ČECH MÁ PŮJČENÉ PENÍZE Novinky.cz

<https://www.novinky.cz/finance/500736-kazdy-druhy-cech-ma-pujcene-penize-dluzi-hlavne-na-uverech-na-bydleni.html>

Zhruba polovina lidí splácí v současné době nějaký úvěr či půjčku. Půjčené peníze používají především na financování bydlení.

PÁTKY PRO BUDOUČNOST

Mnozí z účastníků pátečních středoškolských protestů proti nedostačným snahám zabrzdit klimatickou hrozbu zatím nevědí moc přesně, o co jde, teprve se učí občanskému řemeslu. Avšak prozíravější část politické scény už pochopila, co se rodí v nastupující generaci. V příštích volbách by se dalo snadno narazit na zvýšenou hladinu environmentální citlivosti a občanského sebevědomí.

Text: ZBYNĚK FIALA

Komentáře, které provázejí protesty středoškoláků i mladších žáků proti netečnosti politické třídy vůči klimatickým hrozbám, mohou mít pravdu, že mnohé zděti si jen tak užily beztrestného dne za školou. Že jsou naivní a podléhají sebeklamu, že k dosažení cíle stačí namalovat pár hesel. Proto hážou za hlavu rovnice, mluvnická pravidla i poučný výklad (pod dohledem BIS) o nebezpečí Ruska a Číny a drsně

se dožadují svého práva na budoucnost.

Mnoho z nich si nepovšimlo, že po jejich protestech na ochranu prostředí zůstala na náměstí spoušť prázdných plastových lahví. Mohou být nedotčení hlubší znalostí klimatických hrozeb či jejich společenského pozadí a pouze se opájejí představou, že nepatří k ustrašené společnosti, která se tak snadno vzdává svých demokratických a sociálních práv.

Jistě, to všechno může být pravda. Ale jinak by nepřišli. Jinak by se nevynořili z davu, který drží a mlčí.

JEDEN Z NEJVĚTŠÍCH ŠKŮDCŮ

Není náhoda, že české děti se zapojují do světové vlny protestů Friday for Future jako poslední, až v době, když se zapojilo dalších 125 zemí světa. To opravdu nemůže překvapit. Když se podíváme do světových

statistik, často nacházíme Českou republiku jako zemi, která škodí přírodě i lidem nejvíc. Svou přírodu i obyvatele mučí nejznečištěnějším vzduchem, nejvyšším podílem emisí na HDP, největší energetickou a materiálovou náročností průmyslu, který má jen střední nebo nižší střední technologickou úroveň. Patříme k největším světovým vývozcům elektřiny a surového dřeva. Máme jeden z nejvyšších podílů smrkových lesů v nížině (teď to řeší kůrovec), nejvyšší míru půdní eroze, z mrtvé půdy odtéká do potoků největší koncentrace pesticidů.

Proč jsme zemí takových extrémů, ukazuje jiný pohled. Máme nejmenší podíl malých středních podniků snad na světě, veškeré české úvěry kontroluje několik zahraničních bank, také v průmyslu dominují velcí zahraniční vlastníci, z vlastního podzemí čerpáme cizí vodu, takže obyvatelé této podmaněné země disponují jen nějakými

dvěma třetinami důchodů, které pocházejí z HDP vzniklého jejich rukama. A z tohoto jim ještě odčerpá nejvyšší koncentrace exekucí, heren a zastaváren.

Dokonce i to, co je české, nebývá moc hezké. Pojišťovny, doly, energetika jsou přeměněny na dojně krávy pro pár velkofinančníků, kteří mají výlučné právo domácím poměrům velet. Ani v zemědělství to není jiné, proto máme největší půdní bloky s největšími lány řepky a kukuřice. Je to dobré pro okamžitý kšeft, ale

špatné pro budoucnost, představuje to poušť z hlediska biodiverzity a masovou vraždu života v půdě.

BEZ NAIIVITY

Děti možná o tomto světě nic nevědí, ale proti tomu stojí argument, že u nás si nevrznou ani vědci. Po řadě let tragického sucha mají nejbližší k realitě plány nejrůznějších přehrad, které možná pomůžou zachytit – a nejspíš i prodávat – trochu vody nahore, ale obyvatele na dolním toku připravilo poslední zbytky vláhy. Názory vědců, že největším rezervoárem vody je živá půda dobře vybavená organickou hmotou, nezapadly – byly vtěleny do nejrůznějších strategií, která se vrší v hloubi ministerských šuplíků. Podobně je to s doporučeními pro obnovu lesa po kůrovcové kalamitě. Znovu je rozhodnuto o stále nepřiměřeně

► Greta Thunbergová

ně vysokém podílu výsadby smrku, takže se broukům začne pěstovat nová generace krmiva.

Až si to děti uvědomí, budou zase o něco rozčilenější. Dnešní plány lesní výsadby rozhodují o tom, v čem budou žít, pokud k tomu vůbec dostanou příležitost. Les a výsadba stromů představují nejdostupnější způsob, jak pohltit významnou část skleníkových emisí. O tom, co je životaschopný les, se můžeme poučit tam, kde necháme přírodě volné ruce. Spousta lidí se nechala na Šumavě zmlátit, aby uhájila nedo-

tčený úsek na Modravě, kde se nyní můžeme přesvědčit, že obnova lesa náletem semen od nejzdatnějších stromů uprostřed kůrovcových souší je mnohem účinnější než přichciple plantáže po holosečích.

Přesto ani osvícený ministr Richard Brabec nemá sílu, aby prosadil, že do zón nejvíce chráněných území patří víc než čtvrtina Národního parku Šumava. Vědci žádají polovinu. Trvá tak hrozba, kterou se podařilo prosadit ve zlatokopeckých 90. letech, že rozptýlené ostrůvky chráněných území, vystavených větru z okolních

holosečí, jednou sfoukne nějaký hurikán a bude od celého národního parku pokoj.

Vědci tedy nemají moc šancí, ale co pak zmůžou děti? Prvním úspěchem šestnáctileté Švédky Greta Thunbergové, která od září chodila každý pátek za školu, aby si sedla s protestním transparentem na schody parlamentu, bylo to, že ji pozvali na Světovou konferenci o klimatu COP24 v Katovicích. Její řeč k delegátům vůbec nebyla naivní:

„Říkáte, že nade všechno milujete své děti. A přesto jim před očima kradete jejich budoucnost. Naše civilizace je obětována, aby malý počet lidí měl nadále možnost vydělávat bezmezně mnoho peněz.“

O něco starší americké poslankyně, které se prosadily do Kongresu až loni v listopadu, uvažují podobně, jen konkrétněji. Proto propojují ochranu klimatu s nápravou společenských nerovností v programu Green New Deal. Uvědomují si, že dnešní mladou generaci čeká zásadní civilizační zlom, jaký dějinami prolétá jednou za pár staletí. Jsou tu jak rizika, a to klimatické není jediné, tak příležitosti. K příležitostem patří zejména větší reálné uplatnění svobod a přímé demokracie, protože nebudeme odkázáni na největší

dodavatele, abychom využili všech vymožeností.

ČASU NENÍ NAZBYT

V Německu nyní vznikl „klimatický kabinet“, který se bude věnovat strategickému přesunu do doby bez uhlíku, bez jádra, bez dieselu, do doby s obnovitelnou energií i novými společenstvími, která se kolem ní budou vytvářet. Je to stejně revoluční orgán, jako byla

u nás v prvních letech po listopadu 1989 „porada ekonomických ministrů“, kam chodili i odboráři a další kompetentní činitelé, aby společně probírali jednotlivé výzvy transformace. Ti ministři mohli být lepší, dobové výzvy mohly být pojaty rozumněji, ale samotná metoda byla správná, a tak by nebylo těžké něco od těch Němců převzít. Prostě upustit od pouhého předstírání změny.

Děti se učí rychle. Možná, že zpočátku opravdu vidí v příležitosti protestů jen to, že vyrážejí z domova s veselým transparentem místo kabely s učením. Ale už to vymyšlení vtipných hesel je přinutí, aby začaly být k tématu pozornější. Někdy se učí rychle i učitelé. V řadě zemí, které s tím začaly dřív, před studentiky na náměstích předstupují vysokoškolští profesori a další vážené osobnosti, aby jim pomohli v počáteční fázi občanského zrání.

Moc času není, podle zprávy mezivládního panelu pro klimatické změny, která byla předložena katovické konferenci, v atmosféře už je tolik skleníkových plynů, že máme jen dvanáct let na to, abychom tam přestali přidávat, pokud to chceme mít pod kontrolou.

Dobrá zpráva je, že ani tak extrémistická země, jako je Česká republika, už před tím nemůže zavírat oči. Dokonce i Poslanecká sněmovna českého parlamentu slíbila, že se bude klimatem zabývat. Příležitostí je spousta, například stanovení realističtějších těžebních poplatků za uhlí. Poslanci si konečně uvědomují, že tohle téma – podobně jako kdysi slunce nad britským impériem – už nikdy nezapadne. ◀

(zf)

KALENDÁRIUM KVĚTEN 2019

► **21. 5. 2019** – Prvomájové oslavy levicových stran a uskupení, náměstí Jiřího z Poděbrad, Praha 3. Na tradiční prvomájové oslavy vás srdečnou zvou KV KSČM, SPaS a další levicové organizace.

► **17. 4. 2019 – 25. 8. 2019** „Chudá Praha Lidé – místa – instituce“, Muzeum hlavního města Prahy, Na Poříčí 52/1554, Praha 8 – Karlín. Praha, jak ji neznáte – chudá Praha ve fotografii. Víte, kde byste našli Fišpanku, Bílý hrad nebo Arizonu? Jaké služby poskytoval hotel Kandelábr a kdo byl otec chudých? To vše se dozvíte na dobových fotografiích z let 1781-1948.

► **13. 5. 2019 od 19:00 hod.** „KLDL: Mezi dvěma Kimy“, přednáška z cyklu „Kolem světa“, Ústřední městská knihovna v Praze, Mariánské náměstí, Praha 1. Koreanistka Nina Špitálníková ve své přednášce před-

staví Kimovu Severní Koreu tak, jako ji poznalo jen pár lidí na světě. Jako jedna z mála se zúčastnila studijních pobytů na Kim Ir Senově univerzitě za vlády obou posledních vládců Kim Čong-ila a Kim Čong-una.

► **17. 5. 2019 10:00 – 16:00 hod.** „Lokální ekonomika: návod k použití“, Český svaz vědeckotechnických společností, z.s. Novotného lávka 200/5 Praha 1; sál 319. Na další díl konference o lokální ekonomice vás srdečně zve Nadace Rosy Luxemburgové a spolek Alternativa Zdola

► **30. 5. – 5. 6. 2019** „Evropský týden udržitelného rozvoje“, další ročník celostátní akce o udržitelném rozvoji, na kterou vás srdečně zve Ministerstvo životního prostředí ČR. Kompletní informace o veškerých programech a místech konání na adrese <https://www.tydenudrizitelnosti.cz/>.

Připravil Dan Glas

**ROSA
LUXEMBURG
FOUNDATION**

**EVROPSKÝ
TÝDEN
UDRŽITELNÉHO
ROZVOJE
30. KVĚTEN – 5. ČERVEN**

PROTEST PROTI VYDÁNÍ JULIANA ASSANGE

Nesouhlas s vydáním Juliana Assange, zakladatele serveru Wikileaks, vyjádřilo shromáždění lidí pod patronací Socialistické Solidarity, které se sešlo v pondělí 15. dubna před velvyslanectvím Velké Británie na pražské Malé Straně. Ve Velké Británii byl totiž Assange, který sedm let pobýval na tamní ekvádorské ambasádě, zatčen. Ekvádor mu udělil politický azyl poté, co byl obviněn ze dvou případů znásilnění, kterého se měl dopustit ve Švédsku. Nyní se však jedná o něco diametrálně jiného. Usilováno je o to, aby – kvůli založení serveru Wikileaks – nebyl vydán do Spojených států amerických, kde by ho čekal tvrdý trest, někteří dokonce hovoří o tom nejvyšším, trestu smrti. A co je server WikiLeaks? Zdroj informací pro laiky i odborníky – jako první informoval kupříkladu o válečném dění v Iráku a Afghánistánu. ◀
(AC)

<https://solidarita.socsol.cz/2019/domaci/praha-propustte-assange>

AKCE

SICE MINIJARMARK, ALE S NOVÁČKEM

Tradiční prodejní výstava družstevních výrobců v budově ústředí Svazu českých a moravských výrobních družstev na „Výstrkově“ – v zasedačce SČMVD ve 3. patře, která ve svém jarním termínu proběhla ve středu 17. dubna, vykazala nejnižší účast za poslední roky.

Jarní termín vždy bývá slaběji obsazen než předvánoční, ale pouhá zhruba desítka účastníků znamenala přece jen citelný pokles oproti obvyklým předvánočním 15 až 18. Nedorazil kupříkladu pravidelný účastník, výrobce nožů, nůžek a dalšího řezného domácího náčiní KDS Sedlčany. Na „svých“ místech ale rozložily svoji produkci družstva Vřídlo, Směr, Karát. Karlovarští nabízející kosmetiku každý rok rozšiřují sortiment, stejně tak „karatisté“ s paletou klenotů a zdobených skleniček, pilníčků apod. Výrobce hraček Směr

Svaz českých a moravských výrobních družstev

hodně žije z podstaty a technologií z dob předlistopadových – valnou část umělohmotných lodiček, autíček apod. si mohou pamatovat ze svého dětství rodiče a některé už i prarodiče dnešních capartů. Vedle uvedených ne zrovna optimistických zpráv ale přece jedna nadějná: poprvé do Prahy přijelo VD Horizont. Družstvo zaměstnávající v nemalé míře zdravotně postižené provádí různé kompletační práce, zvláště pro automobilky, ale má i svoji ruční výrobu těstovin a právě s paletou asi desítky bezvaječných druhů dorazilo do Prahy. S prodejem byla zástupkyně družstva spokojena, ostatně v jihlavské podnikové prodejně se prý dveře netrhnou. ◀
(kru)

Vřídlo, v.d., karlovarská kosmetika*
Karlovy Vary

SOLIDÁRNÍ EKONOMIKA MÁ ŠANCE

Historii družstevnictví v 19. století bylo věnováno vystoupení Lidmily Němcové na Demokratickém klubu na pražském CEVRO institutu 16. dubna, ale došlo i na současnost a budoucnost, přičemž přednášející, která roky pracuje v nejvyšších orgánech Evropské unie seniorů, pravila, že velké možnosti se před solidární ekonomikou otevírají v sociálních a zdravotních službách.

Němcová za předchůdce družstev označila cechy (strukturou, organizací řízení, práva a povinnostmi členů, statutem), organizaci Moravských bratří v Ochranově (1722), práce a organizace Thomase Moora, Roberta Owena, Charlese Fouriera, Williama Kinga. Trvalá organizace – Společnost rochdaleských průkopníků

CEVROINSTITUT

ků – vzniká ale až r. 1844 poblíž Manchesteru jako spolek obchodníků, tkalců, ševců, truhlářů aj. cílený na vybudování obchodu s potravinami ap., výrobu zboží, obdělávání půdy a výstavbu domů (fungoval samostat-

ně do r. 1991, kdy se spojil s dalším družstvem). Jak docentka podtrhla, bylo to i díky realistickým zásadám tohoto družstva, které směřovaly ke zlepšení spotřebitelského postavení na trhu, ale dotýkaly se i sociální otázky, etiky, vzdělávání. Výhodou byly nízké, tj. postupně splatitelné podíly, nedělitelný základní fond, zákaz prodeje na úvěr (tato zásada platila dlouhá léta), aktivizace členů pro podíl na zisku (nákupy přes družstvo), tolerance různých politických názorů, kulturně-vzdělávací činnost. Vzpomenula pak i tuzemské průkopníky, jako Gazdovský spolok v Sobotišti (1844-1851) a jeho zakladatele Samuela Jurkoviče, či zakladatele družstevních spořitelén Františka Cyrila Kampelíka.

V USA 350 MILIONŮ ČLENŮ
Zdůraznila důležitý moment družstevní podnikatelské zodpovědnosti,

kdy členové ručili svým majetkem za hospodaření družstva, funkce byly zastávány zdarma krom pokladníků. Vyzdvihla následující rozvoj družstevnictví v českých zemích (zákon o družstvech z r. 1873 platil do přelo-

mu 40. a 50. let), kdy vznikla široká škála družstev, mj. i nakladatelská, skladovací, šlechtitelská, školská či studentská. Družstevnicí byla manželka TGM Charlotta, družstevnictvím se zabýval ve své doktorské práci Edvard Beneš, družstva oceňovali ekonomové jako Karel Engliš a Josef Macek. V té souvislosti upozornila na návštěvu delegace z USA vyslanou F. D. Rooseveltem v 30. letech do ČSR, aby se zde seznámila právě s vysokou úrovní družstevního podnikání a života. Jak v diskusi pak uvedl František Stočes, v dnes 330-milionových

DRUŽSTEVNICTVÍ

USA je evidováno 350 milionů členů družstev.

Němcová se domnívá, že družstvům se po desetiletích stagnace a úpadku v ČR opět otevírá budoucnost, poněvadž lidé ve vyspělých státech po období korporátní globalizace žádají důstojné, etické podnikání. Vzpomenula výměnné spolky činností a výrobků (LETS), společné právní zastřešení kupř. lékařských praxí, rozběhu podnikání nezaměstnaných ap.

V diskusi přítomní konstatovali pokles podnikatelské etiky, pozitivní efekty kupř. družstevního bydlení aj. F. Stočes poukázal na stoletou existenci Družstevní strany ve Velké Británii, která sestavuje společné kandidátky s labouristy a nyní má v Dolní sněmovně 38 poslanců. ◀
(kru)

► **Družstvo Rochdaleských průkopníků**

OSOBNOSTI V KULTUŘE A UMĚNÍ III.

VĚRA BERANOVÁ

Již potřetí se setkáváme s osobnostmi, jejichž odkaz svým způsobem rezonuje až do naší současnosti. Chceme však také někdy poukázat na ty, na které se malinko pozapomíná. Nejsou to osobnosti politického, hospodářského a již vůbec ne například vojenského světa. V naší společnosti, odpradáвна a budme na to hrdí, se stávají „nesmrtelnými“ osobnosti kultury a umění, snad s výjimkou Jana Žižky z Trocnova, tedy velkého válečníka, a Eduarda Beneše, velkého politika. Dokonce i náš první prezident Tomáš G. Masaryk byl v podstatě múzický člověk.

Pozorný čtenář si jistě všiml, že jsme doposud nevzpomněli ani jednu ženu. Můžeme však doufat, že s přibývajícimi léty, kdy v našem vzpomínání opustíme polovinu 20. století a budeme se pohybovat směrem k naší současnosti, bude žen přibývat. Věnujme tedy naše dnešní zamyšlení právě těm ženám, kterým se podařilo uspět v mužském světě, a které významně přispěly do kulturního a uměleckého vědomí nejen

své doby, ale i naší současnosti. V podstatě chronologicky si jako první si připomeňme malířku, grafičku, autorku řady textů, a v dnešní terminologii také výraznou aktivistku, Zdeňku Braunerovou /1858-1934/.

Patří bezesporu k významným osobnostem první třetiny 20. století. Její význam si v pravém slova smyslu uvědomíme, když se podíváme na společenskou situaci druhé poloviny 19. století – doby, ve které Zdeňka

► Zdeňka Braunerová

vyrůstala. Postavení ženy bylo svým způsobem dané, i když právě ona se narodila, na svou dobu, do velmi liberálního prostředí. Otec František August Brauner byl říšským poslancem a do rodinného kruhu byli zvaní například takové osobnosti, jako J.V. Sládek, příslušníci rodin Palackých, Náprstků, Riegrů a dalších zastánců a organizátorů národního života. Samozřejmě, že po roce 1918 se situace diametrálně změnila, ale právě z těch dob, z let Zdeňčina mládí, zůstala v malířce touha a v podstatě povinnost objevovat, chránit to národní, jedinečné. Její výtvarný talent byl zřejmý od raného dětství, a tak absolvovala vyšší dívčí školu, kde se setkala se Soběslavem Pinkasem. Navštěvovala také malířské kurzy Amálie Mánesové, sestry Josefa a Quida. Amálii bychom mohli řadit také k těm ženám, které se ve své době vymaňovaly z představ o postavení ženy v tehdejší společnosti.

Jisté volnomyšlenkářství Zdeňky Braunerové, které se nám z dnešního pohledu zdá jako samozřejmé, se

neodráželo jen v její umělecké tvorbě, ale bylo charakteristické také pro její osobní život. S jejími partnery ji vždy spojoval hluboký profesionální zájem o umění. Okouzlit ji Antonín Chittussi a s ním zájem o krajinu, stejně tak i Julius Zeyer, který ji otevřel možné vidění světa jako symbolu s velkou duchovní náplní. U Viléma Mrštíka to bylo zase okouzlení venkovem, folklorem. V pozdějších letech cítila potřebu chránit a propagovat mladé talenty. Tak to byl například básník a redaktor Miloš Marten. Všechny tyto vztahy byly v podstatě pro Zdeňku Braunerovou nenaplněné. Nechtěla se vzdát své samostatnosti, chápala vztah mezi mužem a ženou jako rovnocenný, a tak v situaci přelomu 19. a 20. století těžko uskutečnitelný. Zdeňka si však také uvědomovala, že chce-li propagovat to české, v podstatě také moravské a slovenské umění, musí znát a konfrontovat je také s cizím. Pro ni, tak jako pro její generaci, byla doslova Mekkou současného moderního umění Francie-Paříž. Bylo její zásluhou, že

se zde probudil zájem o naši kulturu. Byla například spolu s Alfonsem Muchou organizátorkou výstavy Augusta Rodina v Praze a jeho cesty na Slovensko. Byla také velmi zapálenou aktivistkou, když se v roce 1902 jednalo o asanaci Staré Prahy /Židovského města/ Spolu založila se spisovatelkou Růženu Svobodovou spolek České srdce, na pomoc válečným sirotkům, podílela se na mnoha charitativních akcích. Je zajímavé, že se v podstatě postavila proti odstranění Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí 4. listopadu 1918, kdy na místo jeho zřízení položila trnovou korunu s textem „Plným jménem protestuji Zdeňka Braunerová“. Přes intenzivní veřejný život, přes řadu článků, ve kterých se zabývala výtvarnou tvorbou svých současníků, zanechala po sobě rozsáhlý a především významný výtvarný odkaz. Jsou to malby a kresby, volná grafika, ale zvláště knižní grafika, kde si vypracovala jedinečný, osobitý styl, v němž se prolínaly různé ornamentální prvky. V posledních letech svého života našla útočiště v rodinném venkovském sídle v Roztokách u Prahy. Dnes tam najdeme expozici věnovanou jejímu životu a především její výtvarné tvorbě.

Zdeňka Braunerová patří k těm osobnostem, které nejen zasáhly do

výtvarného světa, ale ona podstatně ovlivnila společenskou atmosféru své doby a jistě se stala příkladem dalším generacím. Její osobní a umělecký život jedinečným způsobem zachytil František Kožík, dnes bychom jeho texty přirovnali, svým způsobem, k literatuře faktu, byly to: Na křídle větrného mlýna a Neklidné babí léto.

Další osobností, které se podařilo prolomit ledy mužského světa, se stala malířka, grafička **Toyen**, /1902 -1980/, kterou bychom mohli jedním slovem charakterizovat jako věčně tajemnou. Víme, že je to právě tajemství, které tak často přitahuje k umění, právě to tajemství, funguje často jako výzva k divákovi, či posluchači. Vyzývá jej, aby hledal, v uměleckém díle odpovědi na své otázky. Právě ta tajemnost je tak charakteristická pro tvorbu, ale i životní cestu Toyen, vlastním jménem Marie Čermínové. Toyen bývá řazena k avantgardě, k surrealismu a spolu s Jindřichem Štýrským, je představitelkou jedinečného výtvarného směru, který nazvali artificialismem. Stručně bychom jej mohli charakterizovat jako jistý abstraktní projev, svým způsobem ovlivněný surrealismem. Toyen se spolu se Štýrským profilu-

► Dílo s názvem „Fantom“ od Toyen

je především proti kubismu a podstatu artificialismu definuje: „Kubismus otáčel realitou, místo aby uvedl v pohyb imaginaci“. Tedy podstatou artificialismu je imaginace. Tak, jako je výtvarný projev Toyen těžko zařaditelný, svým způsobem tajemný, stejně tak, můžeme hovořit o záhadnosti jejich životních osudů.

Narodila se jako Marie Čermínová na pražském Smíchově v roce 1909. Už svým datem narození, zapadala mezi generaci, kterou spojovalo sdružování ve spolku Devětsil. K významným představitelům, této

mladé umělecké generace patřili Adolf Hoffmeister, Jaroslav Seifert, Karel Teige, Vladislav Vančura, Vítězslav Nezval, Jindřich Štýrský, František Muzika a řada dalších představitelů různých uměleckých oborů. V mnohém se však odlišovala od svých spolučlánků. Asi tím nejviditelnějším odlišením, byla její sebeprezentace. Toyen klamala tělem i slovem. Schválně o sobě mluvila v mužském rodě. „Já

jsem malíř smutnej“ a tak se také často i oblékala. Tento její postoj má řadu vysvětlení. Jedním z nich, bude asi tehdejší postavení ženy-výtvarnice v mužském světě. Ne, že by ženy nebyly malířky sochařky, ale v tzv. vysokém umění jich bylo velmi málo. Můžeme snad vzpomenout malířku Linku Procházkovou, nebo sochařku Hanu Wichterlovou. Ženy se samozřejmě ve výtvarném umění realizovaly, spíše ale v užitém umění. Toyen se odlišovala také prostředím, ve kterém se pohybovala. Manuálně pracovala v továrně na výrobu mý-

dla. Přesto v letech 1919-1922 studovala na Uměleckoprůmyslové škole. Na Korčule, což bylo místo hojně navštěvované českými výtvarníky se seznámila s Jindřichem Štýrským a v roce 1925 spolu odjeli do Paříže. Tak se v podstatě stala Toyen malířskou i francouzskou. Byla tedy jak členkou české surrealistické skupiny, spolu s Bohumilem Broukem, Karlem Teigem, Vincentem Makovským, Vítězslavem Nezvalem, stejně tak spolupracovala s Francouzi, André Bretonem, či Paulem Eluardem. Z Paříže se vrátila v roce 1934 a intenzivně se věnovala ilustracím textů, svých pražských literárních přátel. Mezi nimi byl Jaroslav Seifert, který údajně vymyslel Marii Čermínové její pseudonym – Toyen. Po válce se vrátila natrvalo do Paříže, ale stále udržovala vazbu na Prahu. Jedinečné jsou její ilustrace například sbírky Guillaume Apollinaira nazvaná Alkoholy z roku 1933, knížky Benjamina Péreta, Historie přírody z roku 1958. Také řada grafických cyklů vytvořené především technikami suché jehly a litografie. Náměty cyklů jsou různé, jako například Prstence měsíce, Studna ve věži, Střelnice a další. Spojuje je jistá poetičnost, jemná linie, možné symboly, které se u Toyen objevují i v jiných dílech.

Jako například letící pták, fragmenty lidského těla, ruky, oči a podobně. V jemných liniích jsou zašifrovány pocity, symboly, které navozují u diváka jistou zvědavost, touhu odkrýt tajemství, odkrývat svět Toyen.

K těm málo ženám, které se zapsaly do moderního výtvarného projevu mezi válkami patřila také **Hana Wichterlová /1903- 1990/**, sochařka, která podle svých pedagogů, tak i spolužáků byla doslova zjevením. Její nesporný talent rozpoznal a doporučil ji studium na pražské Akademii výtvarných umění architekt Jan Kotěra, který v té době stavěl v Prostějově Národní dům a byl hostem v rodině Wichterlů. Toto jméno je známé také díky Hanině bratrovi, Otto Wichterlovi, významnému vědci, vynálezci kontaktních čoček. Přesto, že většinu svého života žila v Praze, se svým rodištěm Prostějovem neztratila kontakt. Jejími spolužáky byli Vincent Makovský, Josef Wágner a také její pozdější manžel Bedřich Štefan. Na tehdejší mladou sochařskou generaci měl nesporný vliv tedy i na mladou Hanu Wichterlovou. Bývá zařazována mezi meziválečnou avantgardu, blíží její tvorbu charakterizuje označení „neprogramový modernismus“. Přesto, tak jako i jiní, byla silně ovlivněna Ottou

Gutfreudem a také díky pobytu v Paříži to byl zvláště Constantin Brancusi. Umělecký život v Paříži se jí otevřel také díky návštěvám v domě Franze Kupky, kde se soustřeďovala pařížská avantgarda. Přesto, že byla Hana Wichterlová vždy spojována s hnutím avantgardy, nikdy nepatřila k nějaké skupině, nepodepisovala žádné manifesty, petice, byla spíše takovou tichou společnicí. ►Hana Wichterlová

Účastnila se společných výstav, zvláště významné výtvarné přehlídky v roce 1932 nazvané Poésie, kdy spolu s Toyen byly jediné dvě vystavující ženy. Tato výstava instalovaná v Mánesu byla vlastně spontánním přihlášením vystavujících k surrealismu. Z projevu Vítězslava Nezvala na vernisáži je patrný i jistý směr, kterým se surrealističtí výtvarníci budou ubírat. Nezval tady charakterizuje pokrokové umělce slovy: „nechali padnout, pro vždy padnout starý vyžilý svět a konstruují nový, pro lidi nového řádu, jenž nebude zotročovat umělce, ani člověka“. Zvláště se Nezval vyjádřil

právě o tvorbě Hany Wichterlové, která podle něj přímo vyrůstá z přírody, jako krápníky. Ti, kteří vzpomínali na její postavení ve Štursově ateliéru, ti kteří osobně znali sochařku, vysvětlovali její poněkud uzavřenou povahu, právě jejím postavením v mužském světě. Zatímco Toyen našla svou parketu a dovedla se v tomto prostředí prezentovat, Hana Wichterlová měla spíše ráda soukromí. Dokonce se na

dvacet let umělecky odmlčela a vrátila se na uměleckou scénu až v 60 letech. Tedy její osobnost, v rámci českého i evropského sochařství, připomíná postavení solitéra, jedinečné umělecké osobnosti. V současnosti se objevilo jméno sochařky v souvislosti s jejím ateliérem, který se rozkládá v zahradě mezi Petřínem a Újezdem. Necitlivou politikou bývalého starosty, který tento ateliér považoval za budku na náradí, měl být odstraněn. Nové vedení však v lednu 2019 souhlasilo se zřízením galerie. Tedy v tomto případě zvítězil kulturní přístup ke specifické památce.

Další umělkyní sochařkou, která svým způsobem zasáhla do mužského světa byla **Mary Durasová /1898-1982/**. Její životní i umělecká pouť oscilovala mezi Prahou a Paříží, později Berlínem. Studovala na Uměleckoprůmyslové škole a na Akademii výtvarných umění v ateliéru Jana Štursy. Již v mladých letech, patřila k těm umělcům, kteří se dost brzy prosadili i v zahraničí. Tak mimo častou výstavní činnost v Praze se například účastnila čtvrtého benátského bienále, výstav v Berlíně, Paříži. Velkým vzorem byli pro Mary Durasovou francouzští sochaři A. Rodin, A. Maillol, pro které byl typický, tak jako pro autorku, novoklasicismus, někdy také charakterizovaný jako robustní lyrizmus. Mary se také podílela na aktivitě německých výtvarníků v Praze, ve spolku Sezession. V roce 1934 prezentovala svou tvorbu na souborné výstavě. Z jejích raných děl, bývá za zvlášť významnou považovaná plastika nazvaná *Dívka v okně*. Výtvarně řešila v jednotlivých obdobích své tvorby především ženskou, či dívčí figuru.

Mary Durasová, právě svými mezinárodními kontakty, častými výstavami v zahraničí, přispěla k prestiži českého výtvarného umění ve světě. Možná ještě více podpořeného v té

době celkem málo obvyklým autorstvím, tedy autorkou byla žena.

Mezi osobnosti, které, jistě zasáhly do kulurního vědomí, společenské atmosféry své doby, patřila bezesporu **Olga Scheinpflugová**, a to jak svým hereckým uměním, tak také svou literární tvorbou. Pro naši kulturu a umění není zdaleka její význam jen v tom, že byla ženou a rovnocennou partnerkou Karla Čapka. Byla nejen vynikající herečkou, která přinesla na naši divadelní scénu, na svou dobu, nový civilní projev, v klasickém i současném repertoáru, byla však také velmi plodnou spisovatelkou. Pocházela z prostředí, ve kterém se pěstovala literatura, otec Karel Scheinpflug byl spisovatel, novinář, působil například jako redaktor *Národních listů*, *Lidových novin*, byl autorem řady románů a povídek. Podporoval svou dceru právě v jejich literárních ambicích. Ve svých vzpomínkách píše Olga o obou svých láskách a vysvětluje jejich pěstování jako potřebu, střídat svůj svět herecký se světem literárním. Možná taky proto tak chápala a byla schopna polemizovat s Čapkem nad jeho texty, především nad dramaty, protože je chápala jak jako spisovatelka, tak rovněž jako herečka, která v nich popřípadě bude

► Olga Scheinpflugová

hrát. Herectví studovala u tehdejší významné pedagožky Marie Hübnerové. Z hlediska literárního jsou zvlášť významné její dva texty *Český román*, ve kterém se vyrovnává se svým vztahem ke Karlu Čapkovi a obsáhlou publikaci nazvanou *Byla jsem na světě*, která jedinečně líčí nejen osudy autorky, ale i celkovou kulturní, divadelní atmosféru doby.

Olga publikovala řadu textů, jako například z roku 1931 *Všední den*, z roku 1938 *Skleněná koule*, populární se také staly divadelní hry *Madla z cihelny*, nebo *Okénko*.

Celoživotně se zajímala o společenskou situaci a to nejen v období první republiky, protektorátu, tak i osudového roku 1968. A tak tragické společenské situaci přispívaly i osobní dramata. Periodikum *Zítřek* uveřejnilo poslední verše Olgy Scheinpflugové, které psala tužkou nedlouho před svou smrtí:

„Kdyby tak byla taková tabletka bílá,
aby svět z úzkosti vyléčila,
taková malá, co by se ve srdce dala
všem vůdcům, vědcům i králům,
vynálezčům i generálům,
všem politikům a vojákům,
co velí pumám a bodákům“.

/Poslední verše, *Zítřek* 5/1968/

Nebyly to jen ženy výtvarnice, či herečky, literátky, ale prosadila se v mužském světě, své doby, i hudebnice, a to i přesto, že ji bylo vyměřeno jen pár let života, byla to **Vítězslava Kaprálová /1915 – 1940/**, dirigentka, skladatelka. Její životní dráha byla svým způsobem předurčena, nejen jejím talentem,

► **Vítězslava Kaprálová**

ale i životními podmínkami. Otec Václav Kaprál, majitel hudební školy, skladatel, matka učitelka zpěvu. Blízkým rodinným přítelem byl Bohuslav Martinů. Po absolvování brněnské konzervatoře u dirigenta Zdeňka Chalabaly, studovala Vítka, jak ji říkali přátelé, na pražské konzervatoři u V. Nováka a V. Talicha.

Dále pokračovala v rámci francouzského státního stipendia v Paříži na École Normale de Musique. V Paříži navázala řadu kontaktů, zvláště s dirigentem Charlesem Munchem. V období Druhé světové války pobývala ve Francii, kde se provdala za spisovatele, překladatele Jiřího Muchu a kde také zemřela ve 25 letech. Můžeme si klást otázku, co všechno mohla Vítězslava Kaprálová v rámci hudební kultury vytvořit, s jakými orchestry mohla, jako dirigentka interpretovat domácí i zahraniční repertoár. Přes tento krátký čas, který ji byl vyměřen, vytvořila řadu skladeb, z nichž se mnohé hrají dodnes a jsou interpretovány na nosičích /bohatá diskografie/. Jako například: Kompletní dílo pro sólový klavír, Smyčcový koncert, Písně, vydané Supraphonem. Již za svého krátkého života byla její tvorba vysoce ceněna. Její umělecký i osobní život se stal inspirací pro mnohá umělecká zpracování. Tak například její manžel Jiří Mucha napsal vzpomínkový text nazvaný Podivné lásky, také v současnosti je to divadelní hra Kateřiny Tučkové, kterou uvádí brněnská scéna Divadla na provázku nazvaná Vítka. Její význam ocenila i Česká akademie věd, která ji

posmrtně udělila členství. Jen pro informaci, v roce 1946 měla česká akademie věd 648 členů, z nichž bylo jen 10 žen, to samo o sobě hovoří o postavení žen v rámci vědy a umění. ◀

► **Olga Scheinpflugová**

KONTAKTY

Web:	www.alternativazdola.cz
E-mail:	info@alternativazdola.cz
Facebook:	www.facebook.com/alternativa.zdola
YouTube:	kanál AlternativaZdola
Zpravodaj:	zpravodaj-az@seznam.cz

Zpravodaj AZ
(květen 2019)

Redaktor
Michal Černý

Grafický design a sazba
Michal Černý

Korektury
Suzana Exnerová

Do tohoto čísla
přispěli:

Karel Růžička, Daniel Glas,
Zbyněk Fiala, Věra Beranová,
Andrea Cerqueirová

Zdroj fotografií
www.freeimages.com